

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2007-2008

18 december 2007

ONTWERP VAN DECREET

houdende de bevordering van de participatie in cultuur, jeugdwerk en sport

HOORZITTING

VERSLAG

**namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door de heer Paul Delva**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Dany Vandenbossche.

Vaste leden:

de heren Erik Arckens, Johan Deckmyn, Werner Marginet,
mevrouw Marie-Rose Morel, de heer Wim Van Dijck;

de heren Carl Decaluwe, Dirk de Kort, Paul Delva, Johan
Verstreken;

de dames Margriet Hermans, Laurence Libert, de heer
Herman Schueremans;

mevrouw Els Robeyns, de heren Dany Vandenbossche, Jo
Vermeulen.

Plaatsvervangers:

de dames Hilde De Lobel, Marijke Dillen, de heren Pieter
Huybrechts, Stefaan Sintobin, Frans Wymeersch;

de dames Martine Fournier, Sabine Poleyn, Tinne Rombouts,
de heer Johan Sauwens;

de heren Karlos Callens, Marnic De Meulemeester, Hans
Schoofs;

de heer Bart Caron, mevrouw Michèle Hostekint, de heer
André Van Nieuwkerke.

Toegevoegde leden:

de heer Jos Stassen;

de heer Jan Loones.

Zie:

1439 (2007-2008)

– Nr. 1: Ontwerp van decreet

– Nr. 2: Amendementen

INHOUD

Blz.

1.	Uiteenzetting door prof. dr. John Lievens, Steunpunt Cultuur, Jeugd en Sport, Universiteit Gent	4
2.	Vragen van de commissieleden en antwoord van prof. dr. John Lievens	6
3.	Uiteenzetting door de heer Tom Dierckx, Vlaamse Jeugdraad	9
4.	Uiteenzetting door de heer Hugo De Vos, Raad voor Cultuur	11
5.	Uiteenzetting door de heer Frank Bulcaen, Vlaamse Sportraad	14
6.	Uiteenzetting door mevrouw Hilde Plas, Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG)	15
7.	Uiteenzetting door de heer Ivo Janssens, Kunst en Democratie	19
8.	Uiteenzetting door de heer Bart Verhaeghe, de Verenigde Verenigingen	20
9.	Vragen van de commissieleden en antwoord van de sprekers	21

DAMES EN HEREN,

De commissie organiseerde op 4 december 2007 een hoorzitting over het ontwerp van decreet houdende bevordering van de participatie in cultuur, jeugdwerk en sport.

1. Uiteenzetting door prof. dr. John Lievens, Steunpunt Cultuur, Jeugd en Sport, Universiteit Gent

De heer John Lievens: Vanuit het wetenschappelijke onderzoekssteunpunt Cultuur, Jeugd en Sport zal ik de hoorzitting inleiden. Enkele jaren geleden was ik hier samen met de heer Hans Waeghe om de voorlaatste conclusies van het cultuurparticipatieonderzoek 2003-2004 te schetsen (*Parl. St.* VI. Parl. 2005-06, nr. 687/1).

Om de hoorzitting met cijfers te voeden, zal ik de belangrijkste resultaten in vogelvlucht toelichten. Ik zal me beperken tot de gedragscomponent en minder ingaan op de beleving of motieven van participatie. Dat komt trouwens overeen met de planning van de volgende survey over participatiegedrag van Vlamingen in de domeinen cultuur, jeugd, sport en sociaalcultureel werk. Dat houdt in dat er minder ruimte is om op andere aspecten dan feitelijk gedrag in te gaan.

De voorloper van participatie is interesse. Het interesseprofiel in cultuur, eng gedefinieerd, of in kunsten, ruimer gedefinieerd, is gebaseerd op het aantal keren dat mensen zich informeren over allerlei zaken die onder de noemer cultuur thuishoren. De interesse in de totale kunstensector is behoorlijk groot. Slechts 28 procent van de kleine 3000 respondenten geeft aan zich helemaal niet te informeren over culturele items. Bijna de helft van de respondenten zegt zich frequent te informeren. De interesse in kunsten is vergelijkbaar met de interesse in de politieke nieuwsberichtgevingen en bijna op het niveau van interesse in sportwedstrijden.

Hoe vertaalt die interesse zich nu in effectieve participatie? De survey heeft die gegevens gedetailleerd weergegeven, ik voeg de cijfers nu samen in grote interessegebieden. Zowel voor de kunsten, breed gedefinieerd, als voor cultuur, eng gedefinieerd, is de participatiegraad hoog. De helft van de respondenten heeft minstens eenmaal deelgenomen aan een activiteit van de kunstensector, bioscoopbezoek niet inbegrepen. Een klein derde doet dat zeer frequent, meer dan drie maal.

De participatie aan de deelitems ligt natuurlijk een stuk lager, voor podiumkunsten is de participatiegraad een kleine 50 procent, voor muziekfestivals en

concerten samen is dat ongeveer een derde van de respondenten.

Over cultuurparticipatie in Vlaanderen doen verschillende cijfers uit verschillende onderzoeken de ronde. De resultaten hebben alles te maken met de manier en de inhoud van de vragen. De cijfers van het cultuurparticipatieonderzoek blijken veel lager uit te vallen dan de cijfers van de sociaalculturele survey van de studiedienst van de Vlaamse Regering. Het steunpunt heeft een aantal maatregelen genomen om het participatiegedrag zo zuiver mogelijk te meten.

De juiste betekenis van een percentage hangt ook af van hoeveel mensen het precies zijn. De participatiegraad van 2 procent voor operabezoek staat voor 80.000 personen, 40.000 mensen gaan zelfs zeer geregeld naar de opera. De sociaalculturele survey komt tot 400.000 operabezoekers. Dat lijkt een overschatting.

Het ene cijfer staat voor iets anders dan het andere, alles hangt af van de manier van meten. Daarom is het van het grootste belang dat, als er een nulmeting is, zoals in 2003-2004, de meetinstrumenten zo exact mogelijk voortgezet worden in de volgende survey. Slechts zo kunnen trends en evoluties geschetst worden.

Bij de kunst- en erfgoedactiviteiten thuis, is luisteren naar muziek een frequente activiteit. Bijna niemand luistert nooit naar muziek. Veel mensen – meer dan de helft van de ondervraagden – luistert dagelijks. Er is wel een belangrijk verschil tussen klassieke en niet-klassieke muziek. Niet-klassieke muziek is veel populairder.

Ongeveer een derde van de respondenten zegt in de zes maanden voorafgaand aan het onderzoek, minstens een boek volledig uitgelezen te hebben. Ongeveer tien procent heeft zes boeken of meer gelezen.

Een andere manier van participatie is amateurkunstbeoefening. Ongeveer 25 procent van de respondenten geeft aan minstens een kunstzinnige hobby regelmatig te beoefenen. Kunstzinnige hobby's zijn dansen, toneel, fotografie, film, video, computerkunst, schilderen, tekenen, grafisch werk, beeldhouwen, boetseren, keramiek, pottenbakken, muziek spelen, zingen, creatief schrijven. Creatief werken met textiel en creatief werken met bloemen en planten behoren er niet toe. Dat zijn eerder vrijetijdsactiviteiten. Amateurkunstbeoefening wordt het minst geconfronteerd met verschillen in de samenleving.

Twee andere kernparticipaties zijn lidmaatschap aan verenigingen en sportparticipatie. Meer dan de helft van de respondenten is lid van minstens één vereni-

ging en vaak actief lid trouwens. Daarbij is het zo dat ongeveer 27 percent van het lidmaatschap voor rekening genomen wordt van sportverenigingen. Ongeveer een derde van de geënquêteerden doet niet aan sport, een ander derde doet minstens wekelijks aan sport.

De belangrijkste drempel voor participatie aan de kunsten- en erfgoedsector lijkt desinteresse te zijn. Dat is een onbevredigend resultaat, zowel voor beleidsmakers als voor onderzoekers. Het is niet omdat mensen zeggen niet geïnteresseerd te zijn dat ze, als ze in aanraking komen met een bepaald aanbod, toch geen interesse kunnen kweken. Desinteresse is dus een grotere drempel dan informatietekort, praktische belemmeringen enzovoort.

Een belangrijke nuance is dat de percentages die antwoorden een praktische drempel te ondervinden, zoals gezondheidsproblemen, handicap, problemen met kinderopvang, relatief klein zijn, terwijl de reële aantallen in de honderdduizenden lopen. Dat geldt trouwens voor alle drempels.

De survey heeft ook nagegaan wie participeert en wie niet of minder. Dat maakt het mogelijk de motieven voor participatie bloot te leggen. Het verklaringsmodel is gebaseerd op de verschillende kenmerken van mensen. Het model verklaart de verschillen, maar kan de invloed van een verandering in een bepaald kenmerk niet voorspellen.

Ik zal niet de details toelichten, maar algemene patronen van cultureel gedrag, lidmaatschap aan verenigingen en sportgedrag distilleren.

Uit de kansverhouding blijkt dat de oudere leeftijdsgroepen, dus vanaf 55 jaar, een grotere kans hebben om concerten of festivals met klassieke muziek bij te wonen. Bij de jongeren is die kans veel lager dan bij de middenleeftijdsgroep. Er waren te weinig respondenten uit de allerjongste leeftijdsgroepen om betrouwbare uitspraken te doen.

Voor deze participatievorm is er geen geslachtsverschil, wel een belangrijk opleidingsverschil. Mensen met een diploma hoger onderwijs participeren het frequentst. Mensen zonder diploma of met enkel lager onderwijs, participeren het minst. Dat effect van opleidingsniveau is trouwens een constante in alle analyses: hoger opgeleiden participeren veel meer dan lager opgeleiden. Dat verwijst naar sociaalstructurende mechanismen in de samenleving. Vanuit sociologisch oogpunt is vrijetijdsgedrag niet individueel bepaald, terwijl iedereen wel het gevoel heeft dat de vrijetijdsbesteding de meest individuele uiting is van de individualiteit. Belangrijke verschillen vallen samen met andere sociologische scheidingslijnen in de samenleving. Een ervan is het op-

leidingsniveau. De scheidingslijnen variëren afhankelijk van de sector.

Een andere constante is dat de cultuuractieve graad van de ouders een heel belangrijke invloed heeft. Mensen met ouders die cultuuractief waren toen de respondent zelf tussen twaalf en veertien jaar oud was, hebben twee keer meer kans om naar klassieke concerten of festivals te gaan dan andere. Verwant daarmee is het verschil naargelang het al dan niet gevolgd hebben van kunstacademie. Dat blijkt in diverse sectoren zelfs bij bioscoopbezoek.

De derde grote constante is het aantal personen in het sociale vrijetijdsnetwerk. Mensen die frequent deelnemen aan cultuur hebben een groter sociaal vrijetijdsnetwerk, hebben dus meer vrienden en kennissen. Nu is het onderscheid oorzaak-gevolg niet duidelijk. Is het zo dat de grootte van het netwerk een invloed heeft op het culturele gedrag of zorgen de culturele activiteiten voor meer contacten? Cultuurparticipatie kent in ieder geval een zeer belangrijke sociale component.

Voor sommige sectoren wijkt het patroon af of is er bijkomende informatie. Mensen met een kind onder de tien jaar worden verhinderd om incidenteel of zelfs frequent een niet-klassiek concert, hoofdzakelijk rock- en popmuziek, bij te wonen. Die factor komt terug in verschillende culturele activiteiten.

Bij het beoefenen van een kunstzinnige hobby zijn de verschillen ten gevolge van bepaalde kenmerken veel minder omvangrijk. Kunstzinnige hobby's lijken dus minder sociaal gestructureerd te verlopen. Er zijn minder verschillen tussen hoger en lager opgeleiden dan bij deelname aan publieke kunstzinnige activiteiten zoals concerten, naar musea gaan enzovoort. Er is maar een lichte invloed van het opleidingsniveau en bijna geen leeftijdseffect. Vooral studenten in de sociaalculturele richtingen beoefenen meer frequent een kunstzinnige hobby.

Dezelfde scheidingslijnen bestaan voor het lidmaatschap van verenigingen. Oudere mensen vanaf 55 en zeker vanaf 65 zijn frequenter lid van verenigingen. Jongeren zijn dat in mindere mate. Hier blijkt, in tegenstelling tot verschillende andere culturele activiteiten, wel een verschil tussen vrouwen en mannen. Mannen hebben een grotere kans lid te zijn van een vereniging. Ook hier is het verschil tussen hoger en lager opgeleiden significant. De sociale dimensie is dus belangrijk.

Bij sport is het zo dat hoger opgeleiden meer en frequenter aan sport doen dan lager opgeleiden. Ook hier duikt de sociale dimensie op. Het leeftijdseffect is omgekeerd aan de publieke kunstzinnige participatie: vooral jongeren doen geregeld aan sport.

Uit alle onderzochte factoren blijkt het primordiale belang van socialisatie op school en thuis. Het opleidingsniveau is een belangrijke indicator van cultuurdeelname. Als de mensen thuis cultuurparticipatie gezien hebben, heeft dat een belangrijk effect op hun eigen cultureel gedrag, voor een zeer brede waaier aan activiteiten. In de nieuwe survey zal een nieuw meetinstrument geïntroduceerd worden dat zal trachten te meten in welke mate er effecten zijn van kunstzinnige activiteiten in de middelbare school, van projecten van kunsteducatie, van initiatieven van leerkrachten en directie. Er zal nagegaan worden of dat belangrijke verklarende factoren van participatiegedrag zijn.

Een tweede conclusie is een belangrijke sociale dimensie. Cultuurdeelname gebeurt in een groep, bijna niemand gaat alleen naar een concert of het theater. Er zijn verschillen naargelang de sector. Bij de volgende survey zal de analyse nog fijner zijn. Dan zal nog duidelijker blijken dat dé participant een fictie is. Afhankelijk van wat bestudeerd wordt, zijn er andere profielen. Een voorname eindconclusie is dat er een duidelijke link is tussen cultuurparticipatie en de algemene maatschappelijke participatie. Dat geldt voor concertbezoek, bioscoopbezoek en algemene vrijetijdsactiviteiten.

Het opleidingseffect op de verschillende onderzochte culturele items, is ook beoordeeld los van de andere factoren. Bij deelname aan klassieke concerten is het verschil tussen hoger en lager opgeleiden het hoogst. Dat geldt ook voor bioscoopbezoek. Het verschil tussen hoger en lager opgeleiden is het minst groot voor het bijwonen van musicals en andere shows.

Een en ander zal wel te maken hebben met het gebruik van meer complexe codes in bepaalde cultuuruitingen die ervoor zorgen dat hoger opgeleiden meer participeren dan lager opgeleiden.

Het is een interessante bevinding die nog interessanter wordt vergeleken met cultuurparticipatie thuis. Voor bijna alle activiteiten geldt dat hoger opgeleiden ook thuis meer aan cultuur participeren, maar de verschillen zijn beduidend minder groot dan het publiek deelnemen aan een bepaalde activiteit. Bij bijwonen van klassieke concerten is het verschil veel groter dan bij het thuis luisteren naar klassieke muziek. Dat geldt voor verschillende activiteiten. Dat lijkt erop te wijzen dat de participatie thuis, die behoorlijk groot is, verder gefilterd wordt in de publiekssfeer waaraan vooral de hoger opgeleiden deelnemen.

De survey heeft ook gekeken naar alledaagse activiteiten in andere domeinen zoals bibliotheek- en restaurantbezoek, wandelen in het park. De vergelijking leert ons dat de verschillen naargelang opleidingsni-

veau in de cultuurdeelname niet echt abnormaal zijn. Het is een algemeen maatschappelijk fenomeen dat hoger opgeleiden aan tal van activiteiten vaker deelnemen dan lager opgeleiden. De enige activiteiten waar het omgekeerd is, zijn naar kermissen gaan en televisiekijken. Mechanismen om cultureel gedrag te bevorderen kunnen dus niet los gezien worden van algemeen maatschappelijke scheidingslijnen. Cultuur staat niet alleen.

2. Vragen van de commissieleden en antwoord van prof. dr. John Lievens

De heer Jos Stassen: De vaststellingen bewijzen de intuïtie van wat culturele deelname bepaalt. Wat kan het beleid doen om de kloof te dichten of is de kloof van alle tijden en onvermijdelijk?

De heer John Lievens: De resultaten geven enerzijds de limieten aan van kortetermijningrijpen. Opleidingsniveau heeft een belangrijk effect. Hierin investeren om zo mensen naar cultuur te leiden is een investering op lange termijn. Ze rendeert wel op lange termijn en trouwens ook cumulatief. Wat mensen van thuis meekrijgen, beïnvloedt immers het gedrag op langere termijn. Dat neemt niet weg dat er voor veel mensen ook praktische drempels zijn. Een beleid dat erop gericht is om cultuurparticipatie te verbreden en te verdiepen, zal moeten inzetten op de korte en de lange termijn. Een aantal maatschappelijke kloven kunnen gedicht worden door het culturele beleid, maar dat beleid staat niet op zich, maar moet in samenhang gezien worden met het beleid op andere domeinen.

De heer Jos Stassen: De spreker stelt dus voor om bijvoorbeeld ook kinderopvang 's avonds te organiseren. Zo kunnen mensen met jonge kinderen samen deelnemen aan culturele evenementen.

De heer John Lievens: Voor veel verschillende activiteiten is het hebben van kinderen een belangrijke hinderpaal. Een aantal cultuurhuizen heeft dat al opgepikt en is op zoek gegaan naar methoden om kinderen bij hun werking te betrekken of kinderopvang aan te bieden. Dat lijkt voor sommigen te werken.

De heer Erik Arckens: Bepaalde kunstvormen worden in sociale kring of privaat beoefend. De rol van het opleidingsniveau verschilt dan. Hoe is dat te verklaren? Hebben lager opgeleiden met interesse voor opera een soort pleinvrees om zich onder operaliefhebbers te begeven? Voelen ze zich onwennig bij de kledij, de sociale omgangsvormen enzovoort?

In welke mate is de centrale notie van culturele competentie in te passen in de survey? Valt de notie

samen met het opleidingsniveau, met de culturele attitudes die men via het ouderlijke gedrag meekrijgt? Er zijn voorbeelden genoeg van mensen die in hun jeugd nooit in contact kwamen met bepaalde cultuuruitingen en dan als volwassene zelf prachtige dingen maken.

Een van de drempels voor participatie is dat het aanbod onbevredigend zou zijn. Is dat een juist aanvoelen? Is dat eerder een houding om maar snel van de vraag af te zijn? Gaat het dan over van de amateurkunsten of over de professionele kunsten?

De heer John Lievens: De respondenten konden per sector de drie voornaamste drempels in de volledige lijst aankruisen. Een aantal van de mogelijkheden zijn geen echte drempels, bijvoorbeeld geen tijd hebben. Ieder kiest immers zelf hoe zijn vrije tijd in te vullen. Het blijkt trouwens dat diegenen met de minste vrije tijd het meest actief participeren. Geen tijd hebben is dus geen drempel maar een keuze.

Dergelijke uitvluchtdrempels zijn toegevoegd om ervoor te zorgen dat andere motieven uitgezuiverd worden. Zonder uitvluchten als 'het interesseert me niet', worden de respondenten gedwongen om andere drempels aan te kruisen. Als andere motieven aangekruist worden, is de kans groot dat het ook de echte redenen zijn waarom ze niet deelnemen. In die zin is tien percent die onvoldoende weten van het aanbod, een betrouwbaar percentage.

De heer Erik Arckens: Nochtans bulkt het overal van cultuuragenda's. Misschien zijn er sociale of sociaalpsychologische hinderpalen om die agenda's te raadplegen. Zijn het de agenda's die participatie afremmen? Iemand die in Brussel woont en geïnteresseerd is in podiumkunsten vindt onmiddellijk zijn weg naar het Kaaitheater, naar KVS enzovoort.

De heer John Lievens: De drempels zijn ook geanalyseerd. Tijdsgebrek en desinteresse worden vooral aangeduid door lager opgeleiden en jongeren.

Het onderzoek is breed. Een uitspraak onvoldoende te weten over het aanbod is dus niet nader te analyseren. Het zou kunnen dat ze de cultuuragenda niet lezen, maar dat valt niet te achterhalen. Ook wat iemand leest, is een vrije keuze. Het is niet omdat agenda's beschikbaar zijn dat ze gebruikt worden. Bij het lezen van cultuuragenda's of het bezoeken van culturele sites spelen ongetwijfeld dezelfde factoren als bij cultuurparticipatie. Het zouden ook vooral de hoger opgeleiden zijn die die zaken lezen.

Opleidingsniveau beïnvloedt in belangrijke mate de maatschappelijke deelname, zelfs de deelname aan de arbeidsmarkt, de deelname aan het onderwijs enzovoort. Er is een bijkomend element voor kunst-

participatie, zelfs thuis. Culturele kunstzinnige activiteiten vertonen immers een zekere mate van complexiteit en veronderstellen de kennis van codes. Er is dus een versterking van het opleidingseffect ten opzichte van de algemene maatschappelijke deelname. Voor activiteiten buitenshuis is er een bijkomende drempel in termen van omgangsvormen, attitudes, een open geest. Die kenmerken komen gemiddeld genomen meer voor bij hoger dan bij lager opgeleiden.

Het is eigenlijk een drietrapsverklaring. De verschillen naargelang opleidingsniveau op het algemene maatschappelijke domein worden versterkt bij culturele kunstzinnige activiteiten en worden nog eens versterkt bij publieke deelname. Daarbij zijn hoger opgeleiden meer geneigd tot activiteiten buitenshuis dan lager opgeleiden, over welke activiteiten het ook gaat.

Culturele competentie is een multidimensioneel, complex, abstract begrip. Dat valt moeilijk in indicatoren te gieten. Ik moet u eerlijk zeggen dat we daar even op vastgereden zijn bij het ontwikkelen van de vragenlijst voor de vorige participatiesurvey. We zijn er niet geslaagd om dat concept op een wetenschappelijk verantwoorde, operationele manier te vertalen in een vragenlijst, behalve door het in zijn virtuele algemeenheid te gebruiken, namelijk dat het een amalgaam is. Het wordt bepaald door de thuissituatie, het opleidingsniveau, de vrijetijdsactiviteiten enzovoort. Al die factoren wijzen op culturele competentie. Het onderzoek gaat dus over culturele competentie, maar dat blijft een abstract begrip.

De heer Jo Vermeulen: Blijkt er uit dit of andere onderzoeken ook een omgekeerd effect, namelijk dat participatie leidt tot meer ambitie en zin in opleiding? Zou participatie ook de sociale en culturele ambitie kunnen stimuleren? Zijn er daar al wetenschappelijke studies over?

De heer John Lievens: Ik vrees dat er geen wetenschappelijke gegevens over bestaan. Iedereen voelt wel aan dat het waarschijnlijk in de twee richtingen werkt. Om dat wetenschappelijk te bepalen, is er longitudinaal onderzoek nodig. Met crossectioneel onderzoek op één moment, kunnen de verschillen wel bepaald worden, maar de evoluties op lange termijn niet.

De samenhang tussen cultuurdeelname en attitudes zoals optimisme over de maatschappij, openheid, democratische instelling, is wel al wetenschappelijk vastgesteld, maar geen enkel onderzoek heeft het causale verband tussen beide vastgesteld. Met geld en twintig jaar tijd, willen we het onderzoek gerust doen. De reden waarom het nog nooit gebeurd is, is de complexiteit. Veel meer dan een verband in de

twee richtingen veronderstellen, kan niet.

De heer Jos Stassen: Ik heb het gevoel dat door de grote massamanifestaties als optredens van Clouseau, shows van Studio 100, de Night of the Proms, meer mensen deelnemen aan cultuur dan voorheen. Wijst dat inderdaad op een grotere participatie? Nemen mensen daarna ook gemakkelijker deel aan andere evenementen? Veel jongeren gaan naar zomerfestivals. Gaan hun ouders daardoor ook meer naar culturele manifestaties? Voeden kinderen zo soms hun ouders op? Heeft het onderzoek de wens van de kinderen om een concert bij te wonen als mogelijk motief aangeboden?

De heer John Lievens: Ook op deze vragen moet ik het antwoord schuldig blijven. Dat vergt immers een longitudinaal onderzoek om na te gaan of veranderingen in het culturele gedrag van kinderen een effect hebben op het ouderlijke gedrag.

De survey heeft veel motieven aangeboden, maar de wensen van de kinderen was er geen van. We hebben wel aan de kinderen gevraagd of ze met hun ouders gingen of met de school. Heel veel van de participatie van jonge kinderen gebeurt natuurlijk samen met de ouders. Er is dus heel veel kruisbestuiving tussen kinderen en ouders, in beide richtingen.

Het zal blijken of de volgende participatiesurvey de invloed van onder andere massamanifestaties weergeeft. Een belangrijke nuance is wederom de relatie tussen grote aantallen en kleine percentages. Vijf percent in de survey lijkt weinig, maar het gaat over 300.000 mensen.

De heer Jos Stassen: Komt er een ander soort publiek naar de massamanifestaties dan naar de andere cultuurevenementen? Bestaan er daar wetenschappelijke gegevens over?

De heer John Lievens: Dat wordt een onderdeel van de volgende survey. Er zal ook niet enkel gevraagd worden of iemand een concert heeft bijgewoond, maar ook welk concert. Met de ontwikkeling van de technologie hebben we de middelen om dat te analyseren.

Een mooi voorbeeld van hoe de verwoording van een vraag het antwoord beïnvloedt, is dat een derde van de respondenten lijkt aan te geven dat het naar hedendaags klassiek werk luistert. De vraag ging over experimenteel klassiek werk maar is verkeerd geïnterpreteerd als werk van Helmut Lotti, André Rieu. De volgende keer zal die vraag verbeterd worden.

De heer Erik Arckens: Ik verwijs graag naar het schema van het werk van Bourdieu, *La distinction*, waarin hij een as maakt van sociaalcultureel en economisch kapitaal. Dat is een centrale as van 600 bladzijden analyse waarbij hij onder meer uitgaat van de klasse en het culturele kapitaal om uit te leggen welke soort sport iemand zal beoefenen, welk soort wijn iemand drinkt, welk soort kaas hij eet. Gelooft de spreker in dergelijk soort determinisme? In welke mate speelt bij cultuurparticipatie dat distinctiefenomeen?

De heer John Lievens: Ik geloof niet in dergelijk determinisme. Hoger opgeleiden mogen dan gemiddeld meer participeren, het blijft over gemiddelden gaan. Het is een algemeen patroon dat deels de realiteit vat, maar deels ook niet. Het betekent niet dat er geen lager opgeleiden in de concert- of theaterzalen zitten. Alleen minder dan de hoger opgeleiden. We begrijpen misschien een derde van de verschillen in cultuurparticipatie, maar het grootste deel niet. Dat heeft uiteraard te maken met de grote mate van vrije invulling van verschillende factoren die een invloed hebben op menselijk gedrag. Dat geldt voor alle sociale wetenschappen trouwens. Op basis van iemands leeftijd, afkomst, gedrag van de ouders, opleidingsniveau, kan niet bepaald worden welke theaterzaal hij zal frequenteren.

Het harde klassenmodel van Bourdieu is een interessant schema dat toonaangevend geweest is voor ons onderzoek, vooral het idee van distinctie. Het model past echter in een bepaalde historische context. Zelfs in de tijd dat Bourdieu het opschreef, klopte het niet helemaal meer in de zin dat de harde klassenbenadering niet meer in de empirische realiteit terug te vinden was.

Op basis van iemands klasse voorspellingen doen over culturele activiteiten of andere activiteiten, is een te ruwe benadering. Tegenwoordig zit het veel subtieler in elkaar. Mediavorkeur en opleidingsniveaus zijn vaak meer verklarend dan de harde sociale klasse, omdat de sociale klassegrenzen in onze samenleving aan het verdwijnen zijn, maar wel vervangen worden door andere, meer subtiele scheidingslijnen, die meer op socialisatie werken zoals mediavorkeur, cultureel gedrag. Cultureel kapitaal is nu veel belangrijker dan het economische kapitaal in de tijd van Bourdieu.

De heer Erik Arckens: De oude traditionele verbindingen verdampen en maken plaats voor nieuwe standaardiseringen en normen die het leven bepalen en waardoor de centrale notie van niet langer een post- maar een hypermoderne maatschappij bestaat op basis van peergroups, waardoor het determinisme van klasse wegvalt. Het boek van Bourdieu dateert

van 1979 en is dus achterhaald.

De heer John Lievens: De harde klassenbenadering is mijns inziens compleet achterhaald. Niet in de zin dat de vrije tijd bijvoorbeeld lukraak ingevuld wordt. Dan zouden er geen verschillen meer zijn naargelang bepaalde criteria zoals opleiding. Er blijft iets hangen, de harde klassengrenzen verdwijnen maar worden vervangen door andere grenzen. Dat heeft alles met distinctie te maken. Dat concept van Bourdieu blijft wel behouden. Bourdieu koppelde zijn distinctie aan klasse, bepaalde leefgewoonten, bepaalde attitudes, bepaalde voorkeuren enzovoort. Dergelijke voorkeuren zijn ook aanwezig maar niet meer zo sterk aan klasse gebonden maar wel aan meer algemene begrippen zoals leefstijl.

De heer Paul Delva: Hebben de onderzoekers de motieven geen tijd, geen interesse en liever thuisblijven, opgesplitst naargelang het opleidingsniveau?

De heer John Lievens: De motieven zijn inderdaad geanalyseerd met een onderscheid tussen de uitvluchtdrempels, de praktische drempels en de informatiedrempels. De uitvluchtdrempels of desinteressedrempels zijn sterk geconcentreerd bij de groepen die weinig participeren, dus de lager opgeleiden. Zelfs na de uitzuivering van de andere kenmerken, blijven lager opgeleiden procentueel veel meer de desinteressesmotieven gebruiken.

De heer Jos Stassen: Werd ooit onderzocht of gratis manifestaties de participatie verhogen?

De heer John Lievens: De deelname aan gratis evenementen zit in de cijfers, maar niet apart, want er werd niet gevraagd of men betaald had of niet. De ticketprijs wordt vooral bij concerten aangehaald als drempel, terwijl dat voor theater en tentoonstellingen veel minder het geval is. Daar is de financiële kostprijs voor slechts een beperkt aantal mensen een hinderpaal.

Bij de volgende survey gaan wij overigens meer inzoomen op grootschalige evenementen als Odegand en de Antwerpse Cultuurmarkt. Een ander voornemen is een imagometing per sector. Daarbij zal nagegaan worden welke ideeën leven over het verwachte gedrag in bijvoorbeeld de opera en de mate waarin mensen zich daaraan zien conformeren. Dat zal ongetwijfeld meer informatie over drempels opleveren dan een eenvoudige peiling naar de interesse.

De Erik Arckens: Welk oordeel vormt u in dit verband over de cultuurwaardebon?

De heer John Lievens: Zelfs als mensen niet zeggen dat de financiële drempel voor concerten te hoog

is, betekent dat nog niet dat het aanbod van een cultuurcheque geen motief kan zijn om ergens aan deel te nemen. Op dit ogenblik valt evenwel niet echt te zeggen in welke mate dit de vervanging is van participatie die sowieso toch al plaatsvindt. De frequentie van het gebruik door Gentse studenten lijkt er wel op te wijzen dat de participatie erdoor vergroot. Maar dat staat dus los van de vraag of de cheques een financieel probleem oplossen of niet.

3. Uiteenzetting door de heer Tom Dierckx, Vlaamse Jeugdraad

De heer Tom Dierckx: Op de muur achter mijn bureau op de Vlaamse Jeugdraad hangt een bord van twee meter lang met maar drie woorden op geschilderd: competentie, participatie en empowerment. De Vlaamse Jeugdraad gaat uit van een positieve visie op jongeren. Wij zijn ervan overtuigd dat jongeren heel wat in hun mars hebben, dat ze een eigen kijk hebben op de wereld rondom hen en dat ze er actief vorm aan geven. Ze participeren.

Participatie is een fundamenteel recht, dat ook kinderen en jongeren toekomt, niet het minst vanuit het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Er zal niemand betwisten dat onze minister van Jeugd deze visie deelt. In alle jeugddecreten staat participatie centraal. In het Participatiedecreet wordt participatie ontleed in twee dimensies: een eerder passieve dimensie van deelnemen en een actieve dimensie van deelhebben, waar de deelnemer mede-eigenaar is van het aanbod. Vooral bij deze laatste dimensie komt spontaan de mantra van de Vlaamse Jeugdraad in het hoofd: competentie, participatie, empowerment.

Ik denk dat het ondertussen duidelijk is: de Vlaamse Jeugdraad staat volledig achter de beleidsvisie van het Participatiedecreet. We hopen dat deze beleidsvisie in de toekomst ook meer en meer zal doordringen in de andere beleidsdomeinen. Participatie van kinderen en jongeren beperkt zich nog te vaak tot die terreinen waar volwassenen participatie traditioneel toelaten, daar waar het geen kwaad kan. Zo verwordt participatie te vaak tot een compensatierecht dat een fundamenteel gebrek aan autonomie moet verdoezelen: net echt, maar eigenlijk toch niet. Dat is, behalve oneerlijk, zeker ook jammer, want jongeren kunnen wel degelijk participeren. Ze moeten dan wel de kans krijgen.

Participatie is niet altijd even gemakkelijk te vertalen in acties. Toch is de Vlaamse Jeugdraad zeker vragende partij om dit te proberen. Vandaar dat minister Anciaux onze volledige steun krijgt bij het stimuleren van participatie voor iedereen. We lieten dat ook per brief weten aan de minister. We staan achter de

uitgangspunten van het decreet maar hadden, toen de adviesvraag tijdens de vakantieperiode binnenkwam, niet de tijd om een voldoende participatief proces te voeren. De Vlaamse Jeugdraad schreef dus geen advies over het Participatiedecreet maar zal wel adviseren over de uitvoeringsbesluiten. Daarnaast maken we ook graag gebruik van de mogelijkheid die we hier vandaag in de commissie krijgen om over de uitvoering van de intenties onze bezorgdheden en suggesties mee te geven. Wat volgt moet dan ook op die manier geïnterpreteerd worden.

Het decreet is in principe sectoroverschrijdend en flankerend aan de bestaande sectordecreten waar participatie ook nu al centraal staat. Dit Participatiedecreet moet nieuwe instrumenten ontwikkelen en de bestaande inspanningen versterken en vernieuwen. Dit moet dan leiden tot een grotere participatie van welomschreven doelgroepen. Een nobel doel maar op dit moment mist het wel een eindpunt, meer bepaald indicatoren. Op basis van welke criteria zal het Participatiedecreet na een aantal jaren beoordeeld worden? Is de verhoogde deelname van de doelgroepen een criterium? Zo ja, hoe sterk moet die deelname dan toegenomen zijn? En hoe gaat die verhoogde participatie gemeten worden zonder een stigmatiserend effect? We hopen hier meer duidelijkheid rond te krijgen.

Voor we een aantal participatie-instrumenten meer in detail bespreken, willen we toch eerst meegeven dat we ons niet van de indruk kunnen ontdoen dat deze instrumenten vooral gericht zijn op de sector cultuur, en in veel mindere mate op de sectoren jeugd en sport. In wat volgt zetten we onze belangrijkste bedenkingen op een rijtje.

De verhoging, verbreding, vernieuwing en verdieping van participatie wil minister Anciaux realiseren door een structurele subsidiëring van participatie-instellingen. De participatie-instellingen waarvan hier sprake is, zijn alle overduidelijk geworteld in de culturele sector. CultuurNet zal de verhoging en verbreding van participatie moeten realiseren door zijn databank uit te breiden en om te vormen tot een vrijetijd-databank. De Sichtung Lezen zal projecten uitwerken rond leesbevordering. Kunst en Democratie en Cubido zullen zich omvormen tot één organisatie om de vernieuwing en verdieping van de participatie van kansengroepen te realiseren.

Geen enkele van die organisaties heeft op dit moment kennis over en voeling met de sport- en jeugdsector. Toch zullen zij ook in deze sectoren in de toekomst een belangrijke actor worden. Dat lijkt ons niet zo evident want de drie sectoren sport, cultuur en jeugd hebben een eigen dynamiek en onderscheiden zich hierdoor ook van elkaar. Zo zal een kunst-educatieve vereniging die de nadruk niet zozeer legt

op het cultuurproduct maar op het proces dat met kinderen en jongeren wordt afgelegd om tot dit product te komen, ervoor kiezen om gesubsidieerd te worden binnen het kader van het decreet Vlaams Jeugdbeleid in de plaats van het Kunstendecreet.

Ook in de sector sport draait het niet steeds om de resultaten, maar gaat het soms om andere maatschappelijke doelen zoals integratie van jongeren. Die nadruk op het proces is een evidentie in de jeugdsector maar niet altijd in de andere sectoren. De Vlaamse Jeugdraad vraagt zich daarom af of de in het decreet genoemde participatie-instellingen wel voldoende voeling hebben met de typische dynamiek van de jeugdsector. Dat kan natuurlijk opgelost worden door samenwerking met de expertiseorganisaties van de verschillende sectoren, al staat dit niet in de ontwerptekst. Wij hopen dat er wel rekening mee gehouden wordt in de uitvoeringsbesluiten.

Het gebrek aan voeling met de jeugdsector vinden we vooral problematisch bij de nieuwe participatie-instelling: de nieuwe organisatie die zal ontstaan uit Kunst en Democratie en Cubido. Eén van de opdrachten van deze organisatie is immers ondersteuning bieden op het niveau van visie en methode. Geen van beide organisaties heeft op dit moment echter voeling met de jeugd- of sportsector.

Om dit stuk over de participatie-instellingen af te sluiten, willen we nog opmerken dat de keuze om leesbevordering op te nemen in het Participatiedecreet een beetje vreemd overkomt. Leesbevordering kan je bezwaarlijk transversaal noemen. Wij zien geen raakvlakken tussen leesbevordering en de jeugd- en sportsector.

Het Participatiedecreet vertrekt verder vanuit de vaststelling dat inspanningen om een toename van participatie te realiseren, te diffuus en te weinig structureel zijn. Of, geciteerd uit de memorie van toelichting: “een ogenschijnlijk eerder toevallige verzameling van op participatie gerichte instrumenten”. Tot op zekere hoogte erkennen we dit. Daarom vinden we het jammer dat een organisatie die al gesubsidieerd wordt door de Vlaamse Regering in principe geen project kan aanvragen.

We vragen ons af hoe strikt we dit moeten interpreteren. Kan een jeugdorganisatie die gesubsidieerd wordt binnen het decreet Vlaams jeugdbeleid een project indienen op voorwaarde dat het niet vermeld is in zijn beheersovereenkomst? Volgens de huidige formulering in het ontwerp van decreet kan dit niet. We hopen dat deze mogelijkheid alsnog gecreëerd wordt. Willen we dat onze jeugdbewegingen, speelpleinen, jeugdhuisen enzovoort, meer kinderen en jongeren uit kansengroepen bereiken, zullen de eigen koepelorganisaties inspanningen moeten leveren.

Zonder responsabilisering van de grootste en meest ervaren spelers in de jeugdsector, vrezen we dat deze projecten geen remedie zullen zijn voor de diagnose die in de memorie van toelichting werd gesteld.

Een alternatief voor dit hoofdstuk in het Participatiedecreet is dat de middelen rechtstreeks worden geïnvesteerd binnen het kader van de bestaande sectordecreten om daar impulsen te geven voor verhoogde participatie.

Wat de bevordering van vrijetijdsparticipatie van personen in armoede via lokale netwerken betreft, vindt de Vlaamse Jeugdraad het zeker een goed initiatief om ook lokale actoren te stimuleren financiële drempels in het vrijetijdsaanbod weg te werken. Het ontwerp van decreet laat aan het lokale netwerk de vrije keuze om de middelen te besteden aan sport, jeugd of cultuur. We hadden liever meer garanties in het ontwerp van decreet gezien voor een verdeling van de middelen over de drie sectoren. Nu vrezen we dat er weinig middelen naar de jeugdsector zullen gaan omdat de financiële drempels hier relatief kleiner zijn.

Een kwart van de middelen van het Participatiedecreet gaat naar proeftuinen die de participatie bevorderen. De minister – en bij uitbreiding de Vlaamse Regering – zal de thema's van deze proeftuinen bepalen. Op zich is daar niets mis mee. Een minister moet zijn eigen accenten kunnen leggen. Maar, gezien er meer dan 10 miljoen euro uitgetrokken wordt voor de proeftuinen, is een milde scepsis hier toch wel op zijn plaats, temeer omdat het flankerende idee van het Participatiedecreet ook hier wordt opgeheven. De proeftuinen zijn immers sectorgericht.

De kans bestaat dus dat via de proeftuinen een concurrentiepositie wordt gecreëerd voor bestaande initiatieven. Dat kan niet de bedoeling zijn en we hopen dat er in de uitvoeringsbesluiten nog meer garanties worden ingebouwd om te bewaken dat deze proeftuinen geen veld gaan bespelen dat al gespeeld wordt door bestaande organisaties die erkend en/of gesubsidieerd worden. In de laatste versie van het ontwerp van decreet werd alvast toegevoegd dat de strategische adviesraad Cultuur, Jeugd, Sport en Media de thema's van de proeftuinen zal adviseren. Voor een groot stuk komt dit al tegemoet aan onze bezorgdheid.

We willen hier wel niet de indruk wekken dat de proeftuinen geen meerwaarde kunnen betekenen. Zo zien we in deze proeftuinen mooie kansen weggelegd voor de ondersteuning van allochtone zelforganisaties in de jeugdsector. Dat is een vorm van ondersteuning waar zeker nood aan is en waaraan extra stimulansen moeten gegeven worden.

Voorts vragen wij ons af waarom grootschalige evenementen beperkt worden tot sport- en cultuurevenementen. Ook jeugdorganisaties organiseren zeer grootschalige evenementen. Passen deze evenementen niet ook in het ontwerp van decreet?

Dit waren onze bedenkingen over het Participatiedecreet. Ik hoop dat het duidelijk is dat de Vlaamse Jeugdraad vooral kansen ziet in dit decreet maar dat we wel nog enkele bezorgdheden hebben bij de concrete uitwerking hiervan. We hopen dat de uitvoeringsbesluiten eraan tegemoetkomen.

4. Uiteenzetting door de heer Hugo De Vos, Raad voor Cultuur

De heer Hugo De Vos: De Raad voor Cultuur heeft na een bijzondere procedure op 29 augustus 2007 advies uitgebracht over de teksten die hij van de minister kreeg in het begin van de zomer. Maar de tekst van het voorliggende ontwerp van decreet leert dat in de tussentijd meerdere wijzigingen zijn aangebracht, waarvan een aantal tegemoetkomen aan wat de raad formuleerde. Ik kan echter niet anders dan het oorspronkelijke advies toelichten.

De Raad voor Cultuur waardeert de uitgangspunten en invalshoeken van het decreet maar vraagt uitdrukkelijk dat de Vlaamse Regering op langere termijn werk maakt van een geïntegreerd en transversaal participatiebeleid. Bij wijze van aanzet voor dergelijk beleid kunnen in het ontwerp van decreet nu al enkele ingrepen gebeuren. De raad formuleert hiertoe een aantal aanbevelingen.

De eerste is dat het bestaande culturele veld best kan worden aangemoedigd om de al gerealiseerde inspanningen voort te zetten. Verder is het ook belangrijk dat de overheid zich hoedt voor een overregulering via flankerende maatregelen, die eerder ballast zijn en middelen afleiden van het mainstream cultuurbeleid. In die zin zou een analyse van het ontwerp van decreet wellicht op haar plaats zijn. Tot slot beveelt de raad aan om de actieradius van het decreet uit te breiden naar andere beleidsvelden en -domeinen. Het ontbreken van het beleidsveld media springt hierbij het meest in het oog. Het is essentieel dat dit mee wordt opgenomen.

Ik geef nu de algemene bedenkingen en aanbevelingen van de raad bij de uitgangspunten van het ontwerp van decreet. In eerdere adviezen legde de raad er telkens de nadruk op dat een cultuurbeleid op meerdere sporen dient te worden gevoerd: langs de ene kant een zo breed mogelijk spoor dat beoogt zoveel mogelijk mensen op zoveel mogelijk manieren met zoveel mogelijk en zo divers mogelijke culturele activiteiten in aanraking te laten komen, anderzijds ook een impulsbeleid dat erop focust om

door de overheid waargenomen bijzondere maatschappelijke situaties, bepaalde sectoren of doelgroepen, te laten wortel schieten en te laten doorgroeien.

De Raad voor Cultuur wijst er eveneens op dat een cultuurbeleid dat participatie hoog in het vaandel voert, zich niet mag beperken tot een louter kwantitatieve invalshoek die enkel gericht is op een toename van de participatie of anders gezegd participatievergroting. Het is daarnaast ook aangewezen om krachtig in te zetten op een meer kwalitatieve benadering door aandacht te hebben voor participatievernieuwing en -verbreding.

Daarom had de Raad voor Cultuur liever een transversaal en integraal decreet op cultuurparticipatie gezien dan een decreet met flankerende maatregelen. Niettemin kan dit ontwerp van decreet zeker een belangrijke aanzet bieden. Daarom formuleert de Raad voor Cultuur een drietal algemene aanbevelingen.

Aanbeveling 1 bestaat erin dat alle cultuur wezenlijk participatie is. In een maatschappij zijn veel gemeenschappen, veel soorten engagement, en veel soorten participatie. Het is merkwaardig dat er schotten worden geplaatst tussen de initiatieven die gevat worden via flankerende maatregelen enerzijds en het mainstreambeleid anderzijds. Vanzelfsprekend mogen de bestaande initiatieven niet vervallen in – hier en daar ook feitelijk vaststelbare – zelfgenoegzaamheid over wat vandaag al gebeurt. Maar in het ontwerp van decreet wordt de indruk gewekt dat de bestaande decreten en dito organisaties onvoldoende zijn om tot wezenlijke veranderingen te komen op het vlak van de participatie, en dat flankerende maatregelen moeten worden genomen los van de bestaande initiatieven.

De Raad voor Cultuur pleit er daarom voor om in het decreet ook impulssubsidies in te schrijven voor het bestaande veld, waardoor 'best cases' kunnen worden uitgelicht en waardoor het veld wordt geëngageerd om actief voor zichzelf door te denken. Er zou een expliciete rol moeten zijn voor bestaand werk omdat participatie daar een wezenlijk onderdeel van uitmaakt. Ook regulier gesubsidieerde organisaties moeten via complementaire impulssubsidies 'bottom-up' de kans krijgen om mee te participeren in dit decreet.

Aanbeveling 2 is het vermijden van overregulering. Het ontwerp van decreet wekt volgens de Raad voor Cultuur teveel de indruk dat het een 100%-participatie beoogt en zet daarbij te exclusief in op verzwarende mechanismen. De essentie van participatie is niet het halen van 100%, maar wel het creëren van openheid en draagvlak. Door als overheid

garanties in te bouwen voor openheid, kunnen verzwarende flankerende maatregelen worden vermeden of toch tot een minimum beperkt.

De overheid dient te vermijden dat middelen zouden afgeleid worden van het eigenlijke cultuur-, jeugd-, sport- en mediabeleid naar een flankerend participatiebeleid. Het is dan ook belangrijk voor de sector om doorzicht te krijgen over de besteding van de financiële middelen voor de initiatieven in dit decreet en hierbij terug te koppelen naar het bredere cultuurbeleid.

Aanbeveling 3 is het streven naar coördinatie en samenwerking tussen verschillende beleidsdomeinen en -niveaus. Het Participatiedecreet is volgens de memorie van toelichting transversaal en het ent zich op verschillende beleidsdomeinen. Het is positief dat het ontwerp van decreet stimulansen inbouwt voor netwerkvorming en samenwerkingsverbanden met en op het lokaal en regionaal niveau. Het is echter onbegrijpelijk dat het beleidsveld media nauwelijks aan bod komt. Dit is zonder meer een gemiste kans. In een advies van de Raad voor Cultuur over cultuurcompetentie wordt ook verwezen naar de rol van televisie, niet alleen voor informeren maar ook inzake mobiliseren.

De raad stelt voor dat er een apart hoofdstuk komt over media. Hij voelt aan dat het decreet anders op een onaanvaardbare manier kreupel blijft, zowel inhoudelijk als op het vlak van respect voor de grote lijnen van de politieke consensus over de indeling in beleidsdomeinen.

Vervolgens zijn er een aantal bedenkingen van de raad over de concrete beleidskeuzes waarmee hij in de teksten werd geconfronteerd. De raad is van oordeel dat het wenselijk is de concrete opties te blijven inpassen in een breder geheel. De raad maakt dan ook opmerkingen bij de verankering van enkele specifieke en sectoroverschrijdende participatie-instellingen, het structureel inbedden van de beleidsaandacht voor een aantal specifieke doelgroepen, en het creëren van een subsidiekader voor initiatieven rond participatie.

Wat de verankering van enkele specifieke en sectoroverschrijdende participatie-instellingen betreft, behandelden we eerst de verbreding van de participatie. Hoewel er twijfel bestaat of een sectoroverschrijdende databank tot meer participatie zal leiden van één van de vermelde kansengroepen – het zijn immers diezelfde groepen die er weinig of geen gebruik van maken – is het wel zo dat de databank zich expliciet tot iedereen richt. Dit kan alleen toegejuicht worden.

Het ontwerp van decreet vertrekt van de vaststelling

dat het ruime aanbod zijn weg dient te vinden tot de deelnemer en vice versa. Die vaststelling is terecht maar louter aanbodgericht. Zij gaat voorbij aan de nieuwe technologische ontwikkelingen. In die zin wordt in het advies verwezen naar de e-cultuur, waarbij de grenzen tussen producenten en gebruikers vervagen.

In het huidige beleid ligt grote nadruk op interculturaliteit. De uitdaging van de steeds meer gedifferentieerde culturele impulsen waarmee de bevolking van Vlaanderen een omgang dient te vinden, is deel van de bredere vraag hoe om te gaan met de wereld waarin we leven. Het internationale in Vlaanderen zelf is een van de dimensies om met de realiteit van interculturaliteit om te gaan, die al te vaak – en ten onrechte – wordt gereduceerd tot een minderheden-vraagstuk.

Wat de vernieuwing en verdieping van de participatie aangaat, is de raad zeer verheugd over de aandacht die daarnaar gaat in het ontwerp van decreet. Het is enkel jammer dat men hier de kans laat liggen om – los van een louter instrumentele beweging – de potentialiteit en de daadkracht van diverse culturele sectoren, zoals de kunstensector en de sociaal-culturele sector, die zoveel veranderingsprocessen voor Vlaanderen hebben hard gemaakt, nadrukkelijker in beeld te brengen.

Er moet zeker ook aandacht zijn voor de zeer grote inzet die er vanuit het kunstenveld en de socioculturele sector al bestaat voor diversiteit, en hoe men die als aanzet neemt voor creatieve processen.

Wat de structurele inbedding van de beleidsaandacht voor een aantal specifieke doelgroepen betreft, is het belangrijk om voortdurend te herdenken wat kansengroepen zijn, hoe ze verbeeld worden en hoe ermee kan worden omgegaan. Het gaat om een continu verschuivend veld. Het is al duidelijk door de categorieën die worden aangehaald, dat niet alles wordt, of kan worden, gevat.

Zo kan geargumenteed worden dat de focus op 'etnisch-cultureel diverse achtergrond' al te beperkend is. Dit is maar één waarnemingskader. Een ander kader dat de raad boeit, is de analyse van de algemene, grotere uitval van jongeren die kan worden vastgesteld op vele vlakken.

Vervolgens zijn er de bedenkingen van de raad over de creatie van een subsidiekader voor initiatieven rond participatie. De Raad voor Cultuur vestigt de aandacht op het feit dat een ironisch gevolg van dit decreet zou kunnen zijn dat er voor de werkingen rond bepaalde kansengroepen een positie van concurrentie wordt gecreëerd tussen degenen die via dit decreet zouden gesubsidieerd worden en degenen die

al structureel gesubsidieerd worden via reguliere decreten. In plaats van de angst voor dubbele subsidiëring zou hier een waardering voor de expertise van de werkingen rond kansengroepen beter op zijn plaats zijn.

Het ontwerp van decreet normeert ook enkele andere instrumenten ter bevordering van participatie. De raad vindt daarin veel voorstellen met een groot potentieel terug. De subsidiëring van de landelijke werking van hobbyverenigingen en de ondersteuning van grootschalige cultuur- en sportevenementen worden positief onthaald. Bij die laatste moet wel in het oog gehouden worden dat er minstens erkenning vanuit het culturele weefsel zelf nodig is.

Wat betreft de proeftuinen, kan er nog een stap verder gezet worden. Experimenteren met nieuwe technieken vraagt veel inspanningen en het is goed dat de overheid dit stimuleert door daarvoor aparte middelen uit te trekken. De noodzakelijke ondersteuning van initiatieven rond e-cultuur zou via proeftuinen kunnen opgevangen worden.

Cultuur, jeugdwerk en sport krijgen veelal vorm in de directe omgeving, dit wil zeggen een bepaalde stad of dorp. Het concept Cultuurstad van Vlaanderen wordt daarom positief onthaald, maar de raad roept wel op om even stil te staan bij volgende vragen. Hoe spoort dit initiatief met de al bestaande subsidiëring van het lokale cultuurbeleid of via het afsluiten van convenants? Zal een nominatieve lijst met gemeenten die in aanmerking komen voor de titel van cultuurstad, niet discriminerend werken ten aanzien van de gemeenten die niet worden vermeld? Wordt het platteland zo niet genegeerd? Zou dit concept kunnen opgevat worden als een bijzondere vorm van impulssubsidiëring, waarbij gestreefd wordt naar de uitwerking van best cases en van een ontwikkelingsbeleid voor de gebieden die op deze manier gestimuleerd worden?

Ten slotte is het belangrijk dat de politieke en de culturele wereld aan dezelfde kant staan. De wezenlijke inzet – participatie – wordt anders niet gehaald. De Raad voor Cultuur vraagt daarom om in het ontwerp van decreet ook melding te maken van de wijze waarop over de uitvoering van het decreet zal geadviseerd worden en door welke advies- of beoordelingsorganen. Moet een nieuwe adviesgroep worden opgericht op kan dit via bestaande organen? Als het decreet inderdaad zijn ambitie om de participatie te stimuleren wil waarmaken, is het aangewezen om het culturele veld in al zijn geledingen en schakeringen te betrekken bij de advisering. Over onder meer dat laatste staan al zaken in de nieuwste versie die nog niet geregeld waren in de tekst waarover de raad adviseerde.

5. Uiteenzetting door de heer Frank Bulcaen, Vlaamse Sportraad

De heer Frank Bulcaen: Ook het advies van de Sportraad is inmiddels drie maanden uit. Het werd in ijltempo uitgebracht op 6 september 2007. Daarom wijs ook ik op de ondertussen op meerdere punten gewijzigde ontwerptekst.

Is het ontwerp van decreet sportrelevant? Ondanks de intersectorale aspiraties, blijkt dit ontwerp van decreet vooral cultuurgericht, veeleer dan vanuit het oogpunt van het sportbeleid opgevat. De sportsector was trouwens geen vragende partij. Het hoofddoel bestaat erin de subsidiëring van initiatieven uit de culturele sfeer, een decretale onderbouw te geven. Daar is niets mis mee, integendeel. Maar voor de sport is dit niet meteen relevant, ook niet begrotingsgewijs. Voor de uitvoering van het decreet wordt 18 miljoen euro uitgetrokken, waarvan 8 miljoen euro nieuwe middelen. Veel lijkt daar niet van naar de sport te zullen vloeien.

Is het ontwerp van decreet intersectoraal? Innovatief is het in elk geval. Het voldoet ook aan een behoefte, want het beleid volledig sectoraal inkleuren, kan niet. Maar het blijft een cultuurverhaal, veeleer dan een sportverhaal. De sport moet zelfs op haar hoede zijn. Wat als cultuurverenigingen, onder het mom van intersectorale werking, culturele projecten met een sportief sausje overgieten, of aan sportieve projecten een snuifje cultuur toevoegen, om subsidies binnen te rijden? Wat als cultuurverenigingen willen gaan bepalen hoe de sport met doelgroepen om moet gaan? De sportsector heeft daarvoor zelf de knowhow in huis. Een positief effect zou kunnen zijn dat mensen met culturele interesse, gaandeweg ook de sport ontdekken. Maar voor toeleiding naar bestaande sportstructuren, biedt het voorliggende ontwerp van decreet weinig of geen perspectieven. Integendeel lijkt men in een wijde bocht om die structuren heen te fietsen.

Is het ontwerp van decreet transparant? Alle goede bedoelingen en argumenten van de initiatiefnemers ten spijt, blijft de vrees bestaan voor doorkruising en overlapping van het sportbeleid. Toegegeven, structuren die sectoraal ergens thuishoren, komen hier niet in. Eerst moeten de mogelijkheden van de eigen regelgeving worden uitgeput. Het accent ligt op intersectorale, projectmatige werking.

Op dat vlak kan de sport inderdaad nog veel van cultuur opsteken. Sportorganisaties vinden in het voorliggende ontwerp van decreet misschien een hefboom om gezamenlijke projecten, ook lokaal en regionaal, met cultuurverenigingen op te zetten. Maar zulke gezamenlijke projecten kunnen de werking van sportfederaties, provincies en gemeenten

evengoed doorkruisen en overlappen als structuren. Per slot van rekening komt iedereen in dezelfde doelgroepen vissen.

Is het efficiënt? De doelgroepen informeren, zou geen probleem mogen zijn. Er wordt op de bestaande netwerken gerekend: de cultuurraden en de sportraden. Maar de juiste doelgroepen actief betrekken, wordt een ander paar mouwen. Een aantal goedwerkende organisaties dreigt eens te meer tussen wal en schip te vallen. Het beste voorbeeld zijn de seniorenverenigingen, waar men een omgekeerd effect dreigt te bereiken.

Wat met de eenvoud van het ontwerp van decreet? De Vlaamse Sportraad dringt al een eeuwigheid aan op doorzichtigheid in de geldstromen van de overheid naar de georganiseerde sport. Maar de Vlaamse overheid creëert nu zelf nieuwe geldcircuits, die de bestaande subsidiëring dreigen te doorkruisen. Bovendien bestaat het gevaar dat louter subsidiegericht initiatieven in het leven worden geroepen. Dat kan niet de bedoeling zijn.

Inzake administratieve vereenvoudiging biedt dit decreet geen winst. Er wordt veel gedefinieerd, maar niet altijd even duidelijk. Dat geeft organisaties problemen bij de afstemming van het eigen beleid voor zover dat door andere decreten wordt geregeld. De definities zijn ook niet altijd deze die de Vlaamse Regering hanteert.

Wat de duurzaamheid betreft, is het de vraag: wat als een project afgelopen is? Projecten zijn per definitie beperkt in de tijd. Het Participatiedecreet dus ook? Hoe zit het met de follow-up van sportieve projecten? Wie legt de noodzakelijke link naar de sportstructuren? Overigens, wanneer is het Participatiedecreet geslaagd? Wanneer is het geslaagd voor de sport? Wat zijn meetbare resultaten? Komt er een nulmeting bij de invoering?

Proeftuinen zijn positief, want ze bieden de kans om te experimenteren. Mogelijke gunstige gevolgen zijn er in het verenigingsondersteuningsproject of de Brede School.

De sportraad besluit dat het ontwerp van decreet een waardevol en innovatief initiatief is, maar het is geen specifiek sportdecreet. Integendeel, er gaan middelen naartoe die de sportsector misschien beter zelf in kan zetten. De weinige middelen die naar de sport zouden kunnen vloeien, mogen in geen geval als bijkomende middelen voor de sport worden beschouwd, in begrotingsdiscussies bijvoorbeeld. Integendeel zullen het departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, en Bloso erop toe moeten zien dat de sportsector zich de kaas niet van het brood laat eten.

Na afweging van de aspecten die het sportbeleid raken, geeft de Vlaamse Sportraad het ontwerp van decreet niettemin een voorzichtig positief advies. Ten hoogste na één jaar moet wel worden geëvalueerd of het decreet het aantal intersectorale initiatieven heeft doen toenemen, of integendeel het sportbeleid heeft doorkruist. Op dat moment krijgen we ook een eerste indicatie of de beschikbare middelen in de toekomst niet beter worden aangewend om het engagement van bestaande sportstructuren inzake participatie en diversiteit te versterken.

6. Uiteenzetting door mevrouw Hilde Plas, Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG)

Mevrouw Hilde Plas: Ook de VVSG nam in september 2007 een formeel standpunt in op basis van een vorige versie van het ontwerp van decreet. Dat blijft het standpunt, en onze beoordeling vandaag reflecteert vanuit dat standpunt op de voorliggende tekst.

De VVSG onderschrijft de algemene doelstelling van het ontwerp van decreet, die bepaalt dat de Vlaamse overheid de participatie in cultuur, jeugdwerk en sport wil bevorderen. De gemeenten en OCMW's zijn grote voorstanders van participatiebevorderende maatregelen voor personen in armoede. Het is dan ook positief dat de minister rond dit thema een beleid wenst te voeren en dat de lokale besturen hierbij betrokken worden. Maar het voorliggende ontwerp van decreet stelt de VVSG teleur. Met het publiek voor ogen dat baat moet hebben van de maatregelen en middelen die het decreet vastlegt, schiet het volgens ons tekort in ambitie en doelgerichtheid inzake participatiebevordering.

De definitie van participatie die het ontwerp van decreet gebruikt is daarbij illustratief, want ze geeft feitelijk enkel een consumptierecht: “deelnemen en deelhebben aan het gesubsidieerde aanbod”. Wij pleiten voor een omschrijving geïnspireerd op de definitie van participatie in het decreet betreffende de armoedebestrijding, die als volgt klinkt: “Maatschappelijke participatie is de mate van deelname aan het maatschappelijk leven om het individuele en collectieve welzijn, waardoor men de persoonlijke controle op de eigen leefsituatie en op de externe factoren die deze leefsituatie bepalen, verhoogt.” Ook de definitie van kansengroepen verwijst niet naar dat maatschappelijke doel. Dat is een gemiste kans. De minister stuurt een niet-zeewaardig schip de haven uit.

Hij legitimeert het voorliggende ontwerp van decreet als een tweesporenbeleid. Het ene spoor, met het grootste gewicht, gaat om het institutionaliseren van

bestaande instellingen en projecten. Daar is niks mis mee. Het parlement legitimeert al dan niet die keuze. De VVSG wil over dit deel van het voorstel weinig commentaar kwijt met uitzondering van het feit dat wij bij ‘lokale netwerken’ (artikel 22) noch de miskenning van de OCMW-expertise, noch de budgetoverdracht van publieke naar private actor (artikel 12) aanvaarden. Ik kom daar uitgebreider op terug.

Waar het eerste spoor van dit decreet best legitiem kan zijn, biedt het tweede spoor – sectoroverschrijdend werken aan participatiebevordering – ons inziens veel minder voor wie het Vlaamse reguliere beleid, zoals wij, ernstig neemt in de drie sectoren (cultuur, jeugd, sport). Ik kom ook daar op terug.

We vragen ons ook wat bezorgd af of de minister de kaarten open op tafel legde zoals hij beloofde op 26 september 2007, toen een open debat werd gevraagd over dit politieke decreet. De tekst wekt namelijk de indruk dat de toewijzing van de nieuwe middelen aan verenigingen, projecten of proeftuinen een vrije keuze betreft. Sommige omschrijvingen zijn nauwkeurig genoeg om te weten dat de begunstigde vzw al bestaat en hier decretaal bestaansrecht en middelen verwerft.

Andere omschrijvingen zijn minder eenduidig aanwijsbaar in het landschap, maar de VVSG ving de voorbije maanden geruchten op over de aanspraak die sommigen maken op de genoemde middelen. Aanspraak is geen toezegging of bestemming, maar naarmate dit decreet meer kans maakt, groeien blijkbaar de claims achter de schermen. Het verdeel-en-heersspel dat gepaard gaat met de voorbereiding, schaadt de solidariteit, netwerking en samenwerking in en tussen organisaties, sectoren en openbare besturen. Nochtans is dat het tweede beleidsspoor dat het ontwerp van decreet beoogt: sectoroverschrijdende participatie bevorderen.

De VVSG accepteert de legitimatie van beide sporen als Vlaamse beleidskeuze, maar betreurt de vermenging van de beide sporen en de bijhorende belangen. Wij vrezen namelijk dat de institutionalisering als resultaat zal overheersen en dat de effectieve participatiebevordering van mensen uit kansengroepen aan cultuur, jeugdwerk en sport daarbij vergeleken in de schaduw blijft, of zelfs als alibi zal dienen. Of de gebruikte vlag Participatiedecreet hier de lading dekt, is zeer de vraag. De VVSG vreest dat deze kostbare vlag op het verkeerde schip terechtkomt.

Onze raad van bestuur liet – gevraagd om een formeel standpunt – minister Anciaux weten dat er geen draagvlak is voor dit ontwerp van decreet bij de steden, gemeenten en OCMW's, en dat zij het niet goedkeuren. De VVSG trekt het ontwerp van decreet in twijfel als instrument voor een ambitieus gelijke-

kansenbeleid in cultuur, jeugdwerk en sport. Dat standpunt is onveranderd.

De minister mag het de VVSG niet kwalijk nemen dat wij niet inzoomen op de kansen die dit ontwerp van decreet geeft aan lokale besturen en diensten om via netwerken, projecten, proeftuinen en evenementen gebruik te maken van de middelen die de Vlaamse overheid via dit decreet vrij zal maken. Het voorontwerp voldoet voor ons immers niet, noch wat de doelstelling, noch wat de definities of de middelenverdeling betreft. Wij twijfelen evenwel niet aan de oprechte goede intenties van minister Anciaux, zijn kabinet en de betrokken agentschappen van de Vlaamse administratie. De redenen voor ons radicale standpunt worden hierna verduidelijkt vanuit de dubbele focus: lokaal en sectoraal.

De VVSG is niet overtuigd van de manier waarop de minister de gemeenten en OCMW's een rol wil laten spelen via lokale netwerken (artikel 22) in de uitvoering van dit decreet, en dit om volgende redenen. Er is om te beginnen geen versterking van bestaande initiatieven. Het voorontwerp stelt de gemeente centraal als subsidieaanvrager van de lokale netwerken. Zonder een semantische of bestuurlijke discussie te willen uitlokken, weet iedereen dat het appel zich richt tot het gemeentebestuur. De minister overtuigde de VVSG niet van deze keuze want wij geloven meer in de trekcapaciteit van het OCMW als lokale spilfiguur inzake armoedebestrijding en gelijkheidskansenbeleid. Vanuit hun expertise met de doelgroep zijn de OCMW's zich zeer goed bewust van de drempels en mogelijkheden van kansengroepen. Uiteraard zijn de OCMW's bereid dit beleid vorm te geven door samenwerking met het gemeentebestuur en de gemeentelijke vrijetijdsdiensten. De meerwaarde hiervan ligt dan niet enkel in de realisatie van een sterker aanbod, maar ook in het feit dat die andere diensten zo vertrouwd raken met de context waarin deze mensen leven. Op die manier groeit ook bij hen een bewustwording van de noden en kenmerken van de kansengroepen.

De OCMW's hebben onder impuls van de bestaande federale subsidie knowhow en ervaring opgebouwd. De VVSG pleitte dan ook voor een soepele regelgeving die lokaal toelaat dat de door de OCMW's opgebouwde expertise versterkt wordt en die de trekrol van de OCMW's bevestigt, ook als het gaat om het aanvragen van de Vlaamse subsidie. Maar de voorliggende tekst komt onvoldoende tegemoet aan onze vraag.

De voorwaarden die aan de gemeenten worden opgelegd om een subsidie te verwerven als lokaal netwerk, zijn zodanig complex dat het geheel weinig aantrekkelijk oogt. Ze zijn ook strenger dan de voorwaarden die aan de particuliere vzw's worden

opgelegd.

Om een subsidie te kunnen krijgen, moet de gemeente of het samenwerkingsverband van gemeenten onder andere een afsprakennota met verschillende andere actoren indienen. Een dergelijke afsprakennota betekent bijkomende planlast, die overbodig en onaanvaardbaar is. Lokale besturen moeten reeds tal van beleidsplannen opstellen waarbij participatiebevordering van kansengroepen en de garantie van een lokaal draagvlak als expliciete of impliciete subsidievoorwaarde gelden. Dat geldt zowel voor een lokaal sociaal beleidsplan, een cultuurbeleidsplan, een sportbeleidsplan als een jeugdbeleidsplan. De visie op sociale, sportieve en culturele participatie integreren in die beleidsplannen, zou veel beter zijn dan het institutionaliseren van een nieuw document. Bovendien kan de concrete subsidieaanvraag op zich volstaan om het wat, hoe en wie te omschrijven.

De verplichting om verschillende andere actoren te betrekken bij de afsprakennota is een evidentie voor lokale besturen, zolang het gaat om relevante aanwezige actoren. De voorwaarde in het ontwerp van decreet om "verenigingen van personen in armoede en andere organisaties die in hun werking personen in armoede als doelgroep hebben met relevantie voor het grondgebied" te betrekken, holt de mogelijkheden voor netwerking uit in plaats van ze aan te moedigen. Deze verenigingen zijn immers niet overal actief en bovendien is het moeilijk te bepalen of er "relevantie is voor het grondgebied". De VVSG stelde dan ook voor de bepaling aan te passen als "relevante lokale actoren". Hiermee zou ook meteen de link gelegd zijn naar de voorwaarden en de terminologie binnen het lokaal sociaal beleidsplan. Maar dat is niet gebeurd, wat de VVSG onbegrijpelijk vindt.

De VVSG onderschrijft een beleid waar de gezamenlijke verantwoordelijkheid onderstreept wordt via het principe van cofinanciering. Het tekstontwerp verschuift de specifieke regeling over de omvang van de cofinanciering naar het uitvoeringsbesluit. De VVSG vindt het onaanvaardbaar dat de minister verwacht dat de gemeenten en OCMW's dit als voorwaarde zouden accepteren. De concrete invulling van de verwachte bijdrage ontwijken, versterkt de rechtsonzekerheid. Tegelijkertijd verzwakt het de geringe aantrekkelijkheid van dit decreet voor de lokale besturen.

De VVSG vraagt zich ook af waarom de minister voor de gemeenten pas in 2009 het eerste subsidie-moment legt terwijl het totale decreet en de subsidies (met uitzondering van artikel 10, 2°, b) die het omvat, vanaf 1 januari 2008 in werking treden. De voorbereiding om een afsprakennota te maken lijkt de VVSG een drogreden voor dit uitstel want de

minister schuift daarmee de dure personeelskosten als proceskosten volledig naar de gemeenten. Wij vermoeden dat de reden ook de federale OCMW-subsidie is, waarvan de minister wellicht op besteding hoopt in 2009 om zo zijn lokale netwerken te helpen financieren. De VVSG wees de minister er al op dat hij zo niet alleen een zeer zwak Vlaams participatiebeleid voert, maar dat bovendien baseert op een federale maatregel die op zich een bevoegdheidsschending inhoudt, wat minister Anciaux zelf aangeklaagd heeft. De VVSG vraagt een krachtiger signaal van het Vlaamse beleid: artikel 22 moet – aangepast – in werking treden in 2008 op grond van de vaststelling van de trekkingsrechten in 2007.

De Vlaamse subsidie aan gemeenten voor de lokale netwerken bedraagt jaarlijks minstens 1.650.000 euro vanaf 2009. Niet enkel staat dit bedrag in contrast met de zwaarte van de opdracht en met de middelen voor de institutionalisering. Het bedrag is ook veel kleiner dan de federale middelen. Het ontwerp van decreet bepaalt dat het subsidiebedrag dat door de gemeenten niet wordt gebruikt volgens de voorwaarden in artikel 22, aangevuld door het uitvoeringsbesluit, de subsidie voor een vzw (artikel 10) aanvult. Gelet op het beperkte bedrag dat uitgetrokken wordt voor de lokale overheid en de veel te strenge voorwaarden die hun worden opgelegd, is dit onaanvaardbaar. Het bedrag dat door individuele lokale besturen niet wordt opgevraagd, moet volgens de VVSG toegevoegd worden bij het subsidiebedrag voor de lokale besturen die wel gebruik willen maken van deze regeling. Dat is trouwens ook voor de federale participatiebevorderende maatregel het geval.

Het zogenaamde bondgenootschap dat de minister hier aanbiedt, is niet ernstig en kan als boemerang tegen de lokale besturen gebruikt worden ten voordele van een centrale private organisatie die met meer geld, en minder democratisch lokaal draagvlak, het mandaat krijgt van de minister om in de plaats te treden van de lokale besturen. De VVSG verzet zich met klem tegen het wegvloeien van de spaarzame lokale middelen en tilt zwaar aan het solidariteitsconflict dat zo ontstaat. Als dit voorontwerp niet wijzigt wat de niet-gebruikte trekkingsrechten betreft, vragen we u uitdrukkelijk tenminste het terugvloeimechanisme te herzien.

Het kan immers niet dat bij terugvloeien enkel personen in armoede die niet wonen in een gesubsidieerde gemeente recht hebben op een rechtstreekse financiële tussenkomst (artikel 22, §7). De subsidiebedragen zijn immers te beperkt om alle gemeentelijke activiteiten te subsidiëren in een gesubsidieerde gemeente. Stel dat een gemeente de beleidskeuze maakt om via dit Participatiedecreet subsidie te verlenen voor noden van jonge gezinnen in armoede om

hun kinderen meer te laten participeren aan jeugdwerk, sport of cultuur. Dan betekent dat voor de senioren van die gemeente dat zij niet meer in aanmerking komen voor een rechtstreekse tussenkomst vanuit het restbudget. Het moet mogelijk blijven dat een persoon een tussenkomst krijgt voor een activiteit wanneer die niet valt onder de activiteiten die in die gemeente gesubsidieerd worden.

Ook de voorafname van 10% voor de samenwerkingsverbanden tussen gemeenten, is helaas misplaatst. De VVSG is absolute voorstander van intergemeentelijk samenwerking als instrument voor meer lokale bestuurskracht. Binnen de gemeentelijke diensten is, afgezien van gesubsidieerde uitzonderingen, echter relatief weinig expertise aanwezig. Intergemeentelijk samenwerken rond dit participatiethema is absoluut niet evident, getuige ook het federale project voor sportantennes. Bovendien kunnen OCMW's geen partner zijn volgens het decreet op de intergemeentelijke samenwerking van 6 juli 2001. Voor OCMW's die samenwerkingsverbanden aangaan met elkaar of met andere publieke of private partners, gelden de regels uit de organieke OCMW-wet van 8 juli 1976.

De VVSG vraagt zich af waarom enkel bij de lokale netwerken expliciet gesteld wordt dat elke betrokkene een klacht kan indienen tegen de afsprakennota. Wat beoogt de minister hiermee? Als de lokale besturen procedures niet respecteren, dan gelden de regels van het algemeen bestuurlijk toezicht en is de procedure overbodig. Als het over klachten tegen beleidskeuzes gaat, dan heeft een klachtenrecht evenmin zin, want een lokaal bestuur heeft het recht om beleidskeuzes te maken. Gelet op de beperktheid van de middelen zullen lokale besturen immers beleidsruimte moeten inkleuren en zullen ze keuzes moeten verantwoorden bij doelgroepen en acties. VVSG pleit ervoor om de klachtenprocedure hier te schrappen.

Wat de sectorale focus betreft, herhaal ik dat VVSG een beleid dat de participatie wil bevorderen van kansengroepen voluit en volmondig steunt, zowel via het lokale beleid als via andere overheden of particuliere organisaties. Dat minister Anciaux extra middelen vraagt voor dit doel in de sectoren waarover hij bevoegd is, verdient terecht brede steun van vele actoren. Waarom wij het voorliggend wettelijke initiatief niet kunnen steunen namens de gemeentelijke sectorverantwoordelijken, heeft alles te maken met de wijze waarop dit decreet participatie als doel institutionaliseert en dat tegelijkertijd dreigt te ondermijnen.

De volgende bezorgdheden gelden daarbij als fundamentele bezwaren. Vooreerst is er de minimalisering en negatie van de aanwezige en potentiële dy-

namiek via het reguliere beleid in de betrokken sectoren. De randvoorwaarden voor een succesvolle uitvoering zijn gebrekkig. De nieuwe scheidslijn markeert participatie transversaal maar isoleert het tevens. De middelen komen voornamelijk de instellingen en structuren ten goede, maar niet de mensen.

Ik heb het eerst over de minimalisering en de negatie van de aanwezige en potentiële dynamiek. Vlaams minister Anciaux kan nu al terugblikken op twee vruchtbare ambtsperiodes als minister van cultuur en cultureel erfgoed, jeugd en sport. Hij wist voor elk van deze sectoren het budget aanzienlijk te verhogen en met die nieuwe beleidsruimte creëerde hij nieuwe hefbomen voor elke sector. De gemeenten sprak hij daarin stevast aan als partner en bondgenoot vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid en met respect voor de bestuurlijke autonomie. Hij krijgt daarvoor bij deze gelegenheid nogmaals applaus van de VVSG.

Wij begrijpen dan ook niet waarom de minister zich met dit ontwerp van decreet opstelt als ‘disbeliever’ van zijn eigen sectorbeleid en de aanwezige dynamiek eerder fnuikt dan aanmoedigt. De mogelijkheden via de geldende en relatief nieuwe regelgeving zijn volgens ons immers allesbehalve uitgeput en kunnen alle mogelijke bijkomende ondersteuning gebruiken.

De legitimatie dat het ontwerp van decreet sectoroverschrijdend zal werken, gaat tot op zekere hoogte op vermits een subsidievoorwaarde voor de erkenning van de vzw's is dat ze hun focus verruimen naar jeugdwerk en sport. Het is afwachten in hoeverre de nieuwe dienstverlening van de vzw's effectief leidt tot nieuwe sectoroverschrijdende samenwerkingsverbanden en initiatieven. De centrale vraag is of het geheel meer betekent dan de som van delen, niet alleen voor de instellingen ook maar voor het doelpubliek. Wij vangen daarover sceptische klanken op van de jeugd- en sportsector. Wij zien wel dat de ontwerptekst werd aangepast en opgesmukt maar de kritiek is niet weg. De tekst op zich biedt daarenboven geen garanties.

Als de VVSG kwaadwillig zou zijn, zouden we de boodschap van dit ontwerp van decreet ten aanzien van de gemeentelijke invulling van het cultuur-, jeugd- en sportbeleid als volgt kunnen verstaan: “1°: doe geen sectoroverschrijdende inspanningen om participatie te bevorderen voor kansengroepen via uw reguliere werking want het nieuwe Participatiedecreet zal dat bestraffen. En 2°: de Vlaams sectoraal aangestuurde en lokaal sectoraal ingebedde inspanningen zijn bij voorbaat onvoldoende want ze worden genegeerd door de nieuwe regelgeving.”

Onze scepsis wordt daarenboven gevoed door het

feit dat de Vlaamse overheid er absoluut niet in slaagt om hier een voorbeeldfunctie te vervullen. De Vlaamse Regering doet met het ontwerp van decreet dus weer maar eens aan projectie in de richting van de lokale actoren. Lokaal moet men met veel te weinig middelen slagen in het moeilijkste werk. De tolerantie- of frustratiegrens is op dat vlak bereikt. Toch ziet de VVSG veel lokale initiatieven wel een voorbeeldfunctie vervullen, ook op het vlak van sectoroverschrijdend en flankerend beleid. Ze durven te experimenteren en gaan met vallen en opstaan vooruit. Dat het ontwerp van decreet die initiatieven niet honoreert, is een kaakslag. Ik steun hiermee de suggestie van de Vlaamse Cultuurraad om het reguliere beleid beter te steunen.

Ook de randvoorwaarden zijn gebrekkig. Dat de gemeenschapscentra (GC) hun projectsubsidies zagen sneuvelen in het Cultuuredecreet werd gezalft met de belofte dat ze die via dit decreet in veelvoud terugkregen. Dankzij onder meer onze tussenkomst is de ontwerptekst daarop tijdig bijgestuurd. De GC kunnen nu een instap in dit Participatiedecreet overwegen met een subsidie voor participatiebevorderende initiatieven voor kansengroepen als bonus, maar het kost hen wel extra planlast. Ons pleidooi voor integratie via een sectordecreet, met name een cultuurbeleidsplan, in plaats van segregatie is ook hier aan de orde.

Voor zover wij weten is er nog geen aanzet van uitvoeringsbesluit terwijl de GC wel in het voorjaar 2008 al moeten beslissen of en welke participatiebevorderende projecten ze in gang zetten of voortzetten. Een lokale initiatiefnemer zoals een GC, een relatief kleine actor, ontbeert daardoor rechtszekerheid wat de financiering betreft. Die juridische rechtsonzekerheid brengt ook hun lokale politieke draagvlak in het gevaar. Gezien de precaire financiële situatie van vele gemeenten, zullen projecten met onzekere centrale financiering vaker sneuvelen. Daarom maken we van dit forum gebruik om aan te dringen snel werk te maken van een degelijk uitvoeringsbesluit, dat goed gecommuniceerd wordt eenmaal het decreet is goedgekeurd.

Die vraag stelt zich trouwens nog dringender voor de aanvragen om cultuur- of sportstad te kunnen worden: respectievelijk in 2010, 2011 en 2012 (artikel 37). Het ontwerp van decreet legt de ultieme deadline daarvoor immers al op 1 februari 2008. Zonder voorafname van de gelden is het onmogelijk de deadline te halen.

De idee van de Vlaamse Jeugdraad om ook een jeugdstad in het leven te roepen, krijgt spontaan onze steun. Wij willen hier ook aanstippen dat dit nieuwe spoor van cultuur- en sportstad – voorlopig als enige in het voorstel – expliciet de bijval geniet van onze

leden. De te volgen procedure moet dan ook zo snel mogelijk geëxpliciteerd worden. Wij verwachten van de minister dat hij, via de voorwaarden en de communicatie, er mee voor zorgt dat de nieuwe hefboom geen verzurende concurrentie verwekt, maar integendeel zorgt voor aanstekelijk enthousiasme. De kans dat de minister met overhaaste regelgeving het eigen doel voorbijschiet is niet denkbeeldig, terwijl ook het parlement moet beseffen dat regelgeving die onzekerheid en bovenmatige individuele lobbykanalen genereert, een bedreiging is voor het succes.

Een nieuwe scheidslijn dient als transversale markeerlijn. Dat participatie bevorderen een apart decreet en subsidiesysteem rechtvaardigt, betwisten we niet. We betwisten en verzetten ons tegen het voorliggende ontwerp van decreet omdat het lokale beleidsniveau – personeel én publiek – verplicht wordt om de beleidsvoering kunstmatig te verdelen. Er moet een afsprakennota over participatie bevorderen klaargestoomd worden naast het cultuur-, jeugd- en sportbeleidsplan. De Vlaamse overheid verplicht de lokale besturen zo om energie te besteden aan verdeeltechnieken en semantische discussies over het onderscheid tussen acties die respectievelijk onder ‘participatie bevorderen’ dan wel onder ‘draagvlak creëren’ thuishoren, zodat ze de subsidieaanvragen adequaat kunnen splitsen en indienen.

Wij vrezen dat de minister daarmee absoluut een verkeerd signaal geeft aan de betrokken sectoren. Het ontwerp van decreet isoleert de participatiebevorderende maatregelen als lokaal beleid in plaats van ze te integreren in het bestaande sectorbeleid en daar sectoroverschrijdende initiatieven aan te moedigen en zo duurzaam te verankeren. Dat is het meest fundamentele bezwaar tegen de goedkeuring van het ontwerp van decreet.

De VVSG is absolute voorstander van het wegwerken van schotten en het kijken over muurtjes, en pleit voor een Vlaams beleid dat de meerwaarde van sectoroverschrijdend samenwerking stimuleert. Met name in de lokale maatregelen ter bevordering van participatie van kansengroepen is er ondertussen toch wel een groeiend bewustzijn waar te nemen dat leidt naar goede praktijken zoals buurtsport, vrijetijdspassen, wijkgericht aanbod enzovoort. Mede dankzij de sturing en ondersteuning vanuit de respectieve decreten en hun steunpunten lijken we er langzaam maar zeker in te slagen het enge protectionisme lokaal te doorbreken ten bate van nieuwe grensverleggende initiatieven voor bevolkingsgroepen die weinig of niet participeren aan het bestaande aanbod. We erkennen volmondig dat die inspanningen opgedreven moeten worden en heten de stimuli die Vlaanderen daarvoor kan geven bij voorbaat welkom. Het ontwerp van decreet overtuigt ons daarom niet. We vrezen zelfs dat het neerzetten van

participatie als een nieuw bastion meer dan één muur lokaal in stand zal helpen houden en ook nieuwe muurtjes kansen geeft. De inspanningen van besturen, diensten of instellingen om de muurtjes te doorbreken en vernieuwend samen te werken ten bate van de kansengroepen dreigen zo in de kiem te smoren.

We betreuren sterk dat de minister de toch nog prille sensibilisatie en dynamiek zou afblokken door dit ontwerp van decreet als een nieuwe scheidslijn transversaal het landschap te laten doorkruisen. Dat de goed bedoelde verankering van participatie bevorderen zo een betonning veroorzaakt en als alibi kan dienen om geen nieuwe inspanningen te doen in de komende jaren, is een niet-bedoeld neveneffect waarvoor de VVSG, evenals de Raad voor Cultuur, huivert en waarschuwt. Wij hopen dat het Vlaams Parlement zich beraadt over zulke beleidseffecten.

De middelen komen de instellingen en structuren meer ten goede dan de mensen. Het ontwerp van decreet speelt sterk in op de natuurlijke behoefte van bestaande instellingen, organisaties en initiatieven om hun bestaan te laten legitimeren door de centrale overheid en zo ook zeker te zijn van recurrente subsidies. Vele verdienstelijke organisaties bevinden zich immers in een precair overlevingsstatuut. Dat het ontwerp van decreet die kans geeft en aan wie, laten we ter legitimatie aan dit parlement. We pleiten er wel voor dat de mogelijkheden voor spontane samenwerkingsverbanden zo ruim mogelijk worden ingeschreven en niet aan banden worden gelegd bijvoorbeeld door de rechtspersoonlijkheid van organisaties. Mogelijkheden uitsluiten accentueert nogmaals de bovenmatige aandacht voor de geïnstitutionaliseerde particuliere actoren. Dat gaat op zijn beurt gepaard met verlies voor de focus op het doelpubliek en staat haaks op de verwachtingen ten aanzien van de lokale netwerking (artikel 22), maar ook op de sectoroverschrijdende intenties van het ontwerp van decreet.

7. Uiteenzetting door de heer Ivo Janssens, Kunst en Democratie

De heer Ivo Janssens: Mijn positie is dubbel. Mijn organisatie krijgt een plaats in het nieuwe decreet. We zijn dat trouwens aan het voorbereiden. Ik bekleed dus geen objectieve positie.

Kunst en Democratie bekijkt het ontwerp van decreet als een interessante uitdaging, maar ziet ook de vele problemen. Het is nog niet duidelijk hoe de regeling met doelen en criteria geïmplementeerd kan worden.

Een onderzoeker uit Groot-Brittannië, de heer

Matarasso, heeft de positieve effecten van participatie beschreven. Hij heeft voor de heer Blair het onderzoek *Bringing Britain Together* uitgevoerd. Daarin ontwaarde hij tien principes die cultuur en sport verbinden met het doel inspraak en participatie te verhogen. Hij beschouwt een participatiedecreet als varen tussen Scylla en Charybdis. Hij zegt dat moeilijk kan worden verwacht dat een participatiedecreet van de eerste keer alle doelstellingen haalt. Dergelijk decreet moet tijd en kansen krijgen.

Heel wat paradoxen en dilemma's zijn tot nog toe te weinig aan bod gekomen, bijvoorbeeld de juiste omschrijving van participatie. Geeft men de voorkeur aan populariserende activiteiten? Wordt alleen de kwantiteit of ook de kwaliteit beoordeeld?

Het Participatiedecreet moet drie klemtonen leggen: op werkinhouden en niet alleen op doelgroepen, op processen en niet alleen op de producten, op nieuwe methodieken en niet louter op bestaande methoden. Daarvoor zijn er twee voorwaarden: deel uitmaken van een geheel maar tegelijkertijd zeggingschap hebben.

Waar sectoren en culturen elkaar ontmoeten, moet worden gestreefd naar open identiteiten. Dat betekent dat er een spanning is. Wat moet je in de toekomst stimuleren en wat moet je tegenwerken?

Een interne focusgroep en onze raad van bestuur hebben een aantal specifieke opmerkingen geformuleerd. Het eerste punt is dat er iets te weinig sprake is van dialoog tussen instellingen en deelnemers en deelhebbers. Dialoog is een must. Het gaat over gevangen, kansarmen, allochtonen enzovoort.

Het opzetten van concrete projecten en het slechten van drempels, schuift de methodiekontwikkeling en -ondersteuning iets te veel naar de achtergrond. Praktijk is goed, maar vooral de methodiekontwikkeling moet worden benadrukt.

Het ontwikkelen en het onderbouwen van het debat, het stimuleren van de reflectie, het ontwikkelen van beleidsvoorstellen om de participatie van kansengroepen te stimuleren en te vergemakkelijken, is de grote uitdaging.

Wij hebben ook wat opmerkingen geformuleerd over gezinnen met kinderen. Voor ons zijn kinderen een keuze en geen kenmerk van een kansengroep. Bovendien pleiten wij ervoor om niet alleen op kansengroepen te focussen, maar op de bredere lagen van de middengroep die niet aan cultuur participeren.

Kunst en Democratie heeft geen opmerkingen over de fundamentele doelstelling van het decreet. Men kan zich wel vragen stellen bij de uitwerking. Zo

menen wij dat meer homogeniteit mogelijk is inzake procedures. Een kritische lezing en consultatie vooraf zou ook beter geweest zijn dan nadien.

Men geeft aan bestaande participatieactoren, mensen die weten waarover het gaat, een werkplek en dat is goed. Dat geldt ook voor het rekening houden met aanbevelingen uit onderzoeken, rapporten en studies. De belangrijkste component is de totstandkoming van de transversale verbindingen met de subgroepen en met de omringende culturele realiteit, met inbegrip van het socioculturele veld.

Wij pleiten vanwege de uitdaging en de moeilijkheidsgraad voor een tussentijdse evaluatie op basis van doelstellingen en criteria, met het oog op eventuele bijsturing.

Participatie is ondertussen een containerbegrip geworden. Gaat het gewoon over toegang (access), over deelnemen/deelhebben, of – nog verder – over interactie?

Kunst en Democratie pleit voorts voor een inschaling met een genuanceerd verschil tussen de macro- en micro-invalshoek. Ook op dit punt is helder taalgebruik wenselijk.

Tot slot moet men beseffen dat men hier raakt aan het vraagstuk van de herverdeling. Daar moeten de debatten ook in de toekomst voor een deel over gaan. Ook moet de aanbodzijde van cultuur meer en meer oog krijgen voor de vraagzijde.

Kunst en Democratie besluit in weerwil van deze opmerkingen dat er wel nood is aan een dergelijk decreet. Ik verwijs naar artikel 23 van de wet van 1993. Zoveel jaar later ligt er nog zeer veel werk op de plank, constateer ik. Ook in het Algemeen Verslag over de Armoede uit 1994 werd gezegd dat culturele uitsluiting hoger scoort dan economische uitsluiting.

8. Uiteenzetting door de heer Bart Verhaeghe, de Verenigde Verenigingen

De heer Bart Verhaeghe: In 2002 ontstond het samenwerkingsverband de Staten-Generaal van het Middenveld. De oprichters waren heel divers, zowel naar thematiek als structuur en werking. Maar er waren ook belangrijke gemeenschappelijke kenmerken. Directe aanleiding was toen de serieuze spanning tussen beleid en verenigingsleven over onder andere participatie aan de beleidsvoorbereiding. Los daarvan was onmiddellijk elke betrokken vereniging overtuigd van het belang van een blijvend netwerk en de kracht van samenwerking over zuilen, kokers en sectoren heen. Daarbij groeide het besef dat alle

verenigingen intrinsiek werken aan een aantal maatschappelijke opdrachten.

Het verenigingsleven verenigt mensen. Het biedt emancipatiekansen. Het draagt bij tot maatschappelijke betrokkenheid en sociale cohesie. Het geeft burgers een geïnformeerde stem, het geeft hen een effectieve invloed op het beleid. Het beleid, dat het wil inspireren, doeltreffend en efficiënt maken. De missie van de Verenigde Verenigingen werd het ondersteunen van het verenigingsleven bij het vervullen van deze belangrijke maatschappelijke taken.

Die ondersteuning verloopt via een aantal sporen. We promoten en bevorderen op alle niveaus de werking van verenigingen. Via campagnes en beleidswerk wordt gewerkt aan een optimaal beleidskader voor verenigingen. Daarnaast fungeren de Verenigde Verenigingen nog als ontmoetingsplaats voor verenigingen, als een open forum waar heel diverse thema's kunnen worden aangebracht.

Als netwerk is de structuur van de Verenigde Verenigingen heel flexibel. Vlot en adequaat inspelen op toekomstige ontwikkelingen en snelle besluitvorming zijn cruciaal. Een kerngroep van koepelorganisaties trekt dit netwerk van ruim 100 verenigingen uit zeer verscheiden sectoren. Het unieke van en tevens één van de grote verworvenheden van de Verenigde Verenigingen is de horizontale benadering van het verenigingsleven. Zoals gezegd, de nadruk ligt op de gemeenschappelijke kenmerken en de samenwerking over zuilen, kokers en sectoren heen, en de specifieke expertise die deze benadering met zich meebrengt.

Het is net die benadering en expertise van de Verenigde Verenigingen die in voorliggend ontwerp van decreet erkend en gevalideerd wordt. En we zijn daar blij mee. Het gaat hier met name over de verankering van de al aangeraakte doelstellingen van het platform de Verenigde Verenigingen: promotie van het verenigingsleven, een ondersteuning ervan en de zorg voor een optimaal beleidskader. Dat vertaalt zich onder meer in het werken aan sociale cohesie, actief burgerschap en – uiteraard – aan meer participatie aan het verenigingsleven, doelstellingen en uitgangspunten die overeenkomen met degene in voorliggend ontwerp van decreet.

Uiteraard is het als breed samenwerkingsverband van koepelorganisaties en verenigingen onmogelijk en niet wenselijk om te spreken voor alle nuances en specifieke bezorgdheden van lidorganisaties. Daarbij komt nog dat de werking van een samenwerkingsverband an sich een belang heeft dat los staat van dat van zijn samenstellende delen, zijnde de garantie dat er samen daadwerkelijk aan die doelstellingen gewerkt wordt.

Vanuit dit alles kan het niet verbazen dat uiteraard ook het reguliere verenigingsleven, dat al veel inspanningen doet om de participatie te bevorderen, ten volle wil meespelen in en meepraten over de verdere ontwikkeling van dat verhaal, een verhaal van meer, bredere én nieuwe participatie aan het verenigingsleven.

9. Vragen van de commissieleden en antwoord van de sprekers

De heer Jos Stassen: Ik vraag tijd om de consequenties van alles wat in deze hoorzitting is gezegd, in overweging te nemen. Iedereen onderschrijft de intentie van het ontwerp van decreet. Iedereen erkent het belang van participatie als doelstelling van het transversale beleid. Maar verder blijkt er vandaag alleen maar consensus te zijn over de structurele inbedding van een aantal bestaande organisaties. Over al de rest zijn er heel veel opmerkingen in alle domeinen.

De heer Erik Arckens: Ik onderschrijf de vraag om reflectie. We kregen vandaag een stortvloed van bedenkingen, vanuit allerlei gezichtspunten, over een bijzonder belangrijk ontwerp van decreet. Dit vraagt tijd om te verteren.

Er vallen op dit ogenblik tientallen vragen te stellen. Ik treed de heer Janssens bij dat een Participatiedecreet niet alleen moet focussen op de kansengroepen maar op de brede middengroep. Bovendien is een verhelderend taalgebruik wenselijk.

Mevrouw Hilde Plas: Het institutionaliseren van de instellingen vinden wij inderdaad goed, maar wij hebben grote vragen bij het voorgestelde vehikel. Participatie dreigt immers ondergesneeuwd te raken en niet meer te zijn dan een alibi, terwijl de hoofdfocus erop moet gericht zijn. Maar het legitieme doel van de transversale participatiebevordering onderschrijven wij.

De heer Frank Bulcaen: Ik benadruk dat wij hier niet tegen zijn omdat wij vermoeden dat het meeste geld naar cultuur zal gaan. Ons bezwaar is veeleer dat hier weinig motiverende mogelijkheden inzitten voor de sport. Vandaar ons pleidooi voor een tussentijdse evaluatie.

De heer Tom Dierckx: De Jeugdraad deelt de analyse van de heer Stassen over de nood aan een structurele inbedding. Wat het transversale betreft, is het een typische moeilijkheid voor de jeugdsector dat hij met lokale afdelingen werkt, die ondersteund worden door koepelorganisaties. Maar die laatste ontbreken in het ontwerp van decreet. Onze grootste kritiek, wat de projecten betreft, is dat men die koepels tot

participatie zou moeten stimuleren in de plaats van nieuwe actoren te creëren. In de proeftuinen zien wij wel meer ruimte voor experiment, zolang daarmee niet wordt ingebroken in bestaande initiatieven.

De heer Ivo Janssens: Ik vind dat men teveel vertrekt vanuit situaties en belangen. Wie iets wil veranderen en onze samenleving meer solidair wil maken, staat vandaag nog altijd voor een uitdaging. De vraag naar de soort samenleving die wij willen, vormt de kern van de zaak.

De heer Hugo De Vos: De Raad voor Cultuur is meer conceptueel georiënteerd. Ik onderstreep dat onze opmerkingen niet vanuit conservatisme of particularisme komen. Wij willen alleen de benadering aanklagen dat participatie volledig nieuw zou zijn. Wij gaan voor een en-enbenadering. Wie inmiddels al bewezen heeft dat men iets kan doen en gedaan heeft in de strijd tegen niet-participatie, moet de kans krijgen in een ruim participatiebeleid een rol te spelen. Dat misten wij in de teksten die ons zijn voorgelegd.

De voorzitter: Ik dank de sprekers voor hun interessante bijdrage aan deze hoorzitting.

De verslaggever,

De voorzitter,

Paul
DELVA

Dany
VANDENBOSSCHE
